

Bakens van hoop

Waardegerichte innovatie van
professionele praktijken

Gemeenschappelijk
onderzoeksprogramma CHE

Def. versie
Publicatiedatum: 5 januari 2015

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	3
2. Onderzoeksplan	5
2.1 Probleemstelling	5
2.2 Onderzoeksvraag	7
2.3 Onderzoeksprojecten	7
3. Organisatie en inbedding	9
3.1 Aansturing	9
3.2 Werkwijze	10
3.3 Planning, budget en output	11
4. Literatuur	14

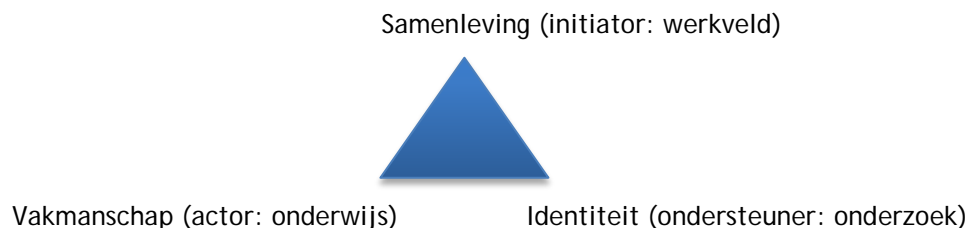
1. Aanleiding

De Christelijke Hogeschool Ede (CHE) heeft zes academies met elk een eigen lectoraat. Dankzij deze decentrale positionering van de lectoraten kan het onderzoek dicht bij het primaire proces van de hogeschool blijven en het onderwijs maximaal ondersteunen. Nadelig is daarentegen dat elk lectoraat slechts een beperkte omvang heeft, zodat er per onderzoeksprogramma te weinig kritische massa is om nieuwe kennis te ontwikkelen en te toetsen. Om die reden heeft het onderzoek aan de Christelijke Hogeschool Ede een sterk gefragmenteerd karakter, en laat de presentatie naar buiten toe te wensen over.

In januari 2014 heeft het College van Bestuur in overleg met het CMT de lectorenraad opdracht gegeven een gemeenschappelijk onderzoeksprogramma te ontwikkelen. Dit programma is bedoeld om dwarsverbanden te zoeken tussen de verschillende lectoraten en om te werken aan een gemeenschappelijke onderzoeksagenda. Zoals in een delta uit een rivier verschillende stromen voortvloeien, die elk een eigen weg gaan, maar gevoed worden door een en dezelfde bron, zo moet ook het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma het onderzoek in de verschillende academies voeden en in beweging houden. Bovendien moet dit onderzoeksprogramma de ontwikkeling van een vormingsleerlijn en een onderzoekleerlijn binnen de academies ondersteunen.

Met de opdracht aan de lectorenraad geeft het College van Bestuur gevolg aan de aanbeveling van de visitatiecommissie onderzoek om tot een meer integraal en samenhangend onderzoeksbeleid te komen. Ook wil het College van Bestuur het gemeenschappelijke onderzoeksplan benutten om sturing te geven aan de verdubbeling van de onderzoeksformatie, zoals vastgelegd in de prestatieafspraken.

Kernbegrippen binnen de Christelijke Hogeschool Ede zijn *vakmanschap*, *identiteit* en *samenleving*. Deze termen werden geïntroduceerd bij de eerste brainstorm over een gemeenschappelijke onderzoeksagenda en kregen een plek in het onderzoeksplan Vakmanschap en Identiteit (2013), waarop deze notitie voortbouwt. Voortschrijdend inzicht heeft echter geleerd dat de begrippen *vakmanschap*, *identiteit* en *samenleving* ook behulpzaam kunnen zijn om gestalte te geven aan de maatschappelijke opdracht van de Christelijke Hogeschool Ede als geheel.

Primaire opdracht van de Christelijke Hogeschool Ede is het opleiden van professionals die op vakkundige wijze hun beroep uitoefenen. De hogeschool is *actor* daar waar het gaat om het bieden van goed onderwijs, gericht op vakmanschap. Zij ontleent haar bestaansrecht aan het feit dat ze de samenleving wil dienen door betrokken en reflectieve professionals op te leiden die handelen in het perspectief van het koninkrijk van God. Om dat binnen de hogeschool verder uit te werken, wordt een nieuwe onderwijsvisie geschreven waarin begrippen als *reflectieve academie*, *lerend onderzoeken*, *onderzoekend leren* en *dialogisch leren* een plek krijgen. De Christelijke Hogeschool Ede wil in het onderwijs werken met drie verschillende leerlijnen:

- conceptuele leerlijn (hoofd)
- integrale leerlijn (handen)
- regieleerlijn (hart)

De Christelijke Hogeschool Ede voert haar opdracht uit in dienst van de samenleving. De samenleving of het werkveld is daarmee *initiator* van het onderwijs binnen de hogeschool. De Christelijke Hogeschool Ede wil zich de komende jaren vooral richten op de behoefte aan innovatie in werkveld en samenleving. Zij wil van dit streven een speerpunt maken binnen de hogeschool, door verbinding te zoeken met zowel landelijk als

regionaal opererende organisaties. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar verwante organisaties die gehoor willen geven aan de opdracht van het Evangelie. Dit betekent dat de Christelijke Hogeschool Ede in verschillende netwerken wil opereren:

- Service Innovation Food Valley; ontwikkeling van een zwaartepunt dat aansluit bij het topsectorenbeleid.
- Innovatie van professionele praktijken; innovatieve projecten met landelijke beroepsorganisaties, waarin verschillende academies met elkaar samenwerken.
- Nieuw vormen van christelijke presentie; in samenwerking met instellingen zoals Leliezorggroep en de Evangelische Omroep.

Er wordt bewust, tegen het advies van de visitatiecommissie onderzoek in, geen keuze gemaakt voor hetzij een regionale, hetzij een landelijke profilering (waarbij met name gedacht wordt aan organisaties met een christelijke identiteit). Door de focus te richten op innovatie, wil de Christelijke Hogeschool Ede juist de verschillende perspectieven dicht bij elkaar houden. Uit onderzoek onder alumni van de drie christelijke hogescholen (Gouda, Zwolle en Ede) is gebleken dat oud-studenten in de opleiding de directe verbinding tussen professionele werkomgeving en eigen christelijke spiritualiteit teveel gemist hebben (Hoogland, Blokhuis & Broer, 2012). We willen dan ook zoeken naar manieren waarop regionale en landelijke, seculiere en christelijke netwerken met elkaar in contact worden gebracht.

Het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma ondersteunt en geeft richting aan zowel het onderwijs binnen de Christelijke Hogeschool Ede als de vraag vanuit werkveld en de samenleving naar een speerpunt rond innovatie. In de rol van *ondersteuner* moet het onderzoek de kwaliteit van het onderwijs binnen de hogeschool borgen en een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk. Het onderzoek richt zich daarom op de vraag wat het betekent om betrokken en reflectieve professionals op te leiden in een samenleving waarin behoefte is aan innovatie van beroepspraktijken. Professioneel handelen is gericht op verbetering van de kwaliteit van leven. We willen vanuit onze christelijke inspiratie aan dit streven een bijdrage leveren. Dat zijn we niet alleen aan onszelf, maar ook aan de samenleving verplicht. Religieuze tradities, zegt Jürgen Habermas (2003: 108 - 111), beschikken immers over een reservoir van door de eeuwen heen gevormde intuïties die mensen kunnen helpen om met schuld, vergeving, gebrokenheid en heiligheid om te gaan en die in het seculiere denken niet als zodanig beschikbaar zijn.

2. Onderzoeksplan

2.1 Probleemstelling

De Christelijke Hogeschool Ede wil professionals opleiden die liefde hebben voor hun vak, reflectief kunnen handelen en hun handelen kunnen bezien vanuit het perspectief van het koninkrijk van God. Het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma moet de vorming van dergelijke professionals ondersteunen door denkgereedschappen te ontwikkelen en een eigen koers te bepalen. In het verleden heeft de Christelijke Hogeschool Ede, samen met de Gereformeerde Hogeschool Zwolle en Driestar Educatief, nagedacht over wat professionele praktijken zijn (Jochemsen, Kuiper & De Muynck, 2006). We willen deze kennis over professionele praktijken verder ontwikkelen. Ook zoeken we de dialoog met andere kennisinstituten, zoals bijvoorbeeld de Universiteit voor Humanistiek die zich specialiseert op het gebied van normatieve professionalisering (Van Ewijk & Kunneman, 2014).

Meer nog dan in het verleden moet de beroepspraktijk, de context waarin professionals hun werk doen, uitgangspunt van onderzoek zijn binnen de Christelijke Hogeschool Ede. We willen zoeken naar manieren waarop we vanuit onze eigen christelijke spiritualiteit een bijdrage kunnen leveren aan verbetering van de beroepspraktijk. Een belangrijk kenmerk van professioneel handelen is dat het een handelen is vanuit verwachting, vanuit hoop. Men wil een bestaande situatie veranderen en verwacht dat verandering, hoe minimaal soms ook, daadwerkelijk mogelijk is (Wolterstorff, 2013: 228). Verpleging, maatschappelijke hulpverlening, journalistiek, communicatie, pastoraal werk, educatie, human resource management en bedrijfskunde: zonder hoop op de mogelijkheid van een beter bestaan heeft het weinig zin om in het onderhouden van deze professies energie te steken.

Hoop is niet hetzelfde als gegarandeerd succes. Ze is de verwachting die verandering of herstel voor mogelijk houdt, wanneer men een situatie vanuit een ander perspectief beziet. De primaire taak van een professional is dan ook een perspectief te bieden waarin problemen of dilemma's hanteerbaar kunnen worden gemaakt. Door een dergelijk perspectief te bieden, gaat hij een stap verder dan de professional die zich uitsluitend richt op het oplossen van problemen. Professioneel handelen is meer dan toepassing van een aantal methoden en technieken. Het begint bij een duiding van de probleemsituatie zelf, en bij de ontwikkeling van een perspectief dat aangrijpingspunten voor acceptatie, verandering of herstel biedt (Schön, 1983: 40). Professioneel handelen is reflectief handelen in de verwachting dat men iets aan de bestaande situatie kan verbeteren. Een professional is een *interpretive guide* (Erwich 2011, 16-19), een gids die bestaande situaties duidt in het licht van wat mogelijk en wenselijk is.

Dat hoopvol handelen en professioneel handelen bij elkaar horen, blijkt ook uit het feit dat iedere professie een belofte inhoudt, namelijk dat professionals zich zullen inzetten voor een verbetering van de bestaande situatie. De term professie is afgeleid van het Latijnse begrip *professere*, wat zoiets betekent als het in het openbaar afleggen van een gelofte (Cusveller, 2007: 3). Wie een professie beoefent, verbindt zich aan een bepaalde taakopvatting en aan een traditie waarbinnen men deze taak uitoefent. Sommige professies, zoals bijvoorbeeld die van een arts of een advocaat, kennen daadwerkelijk een moment waarop een eed of gelofte wordt afgelegd. Andere beroepen kennen een dergelijk moment niet. Toch mag ook van hen worden verwacht dat ze trouw blijven aan de maatschappelijke opdracht die ze als professional op zich genomen hebben. Beroepstrouw betekent dat je je vak voortdurend onderhoudt en ernaar streeft om de belofte van je professie waar te maken.

Professioneel handelen is handelen gericht op verbetering, vernieuwing en herstel in bestaande situaties. Dat betekent dat er steeds naar nieuwe middelen en mogelijkheden moet worden gezocht om bestaande situaties te veranderen. Professioneel handelen en innovatie zijn niet los van elkaar verkrijgbaar. Vernieuwing vormt echter niet een doel in zichzelf, maar staat in dienst van het streven naar een beter bestaan, waaraan professionals vanuit de belofte die ze zijn aangegaan een bijdrage willen leveren. Dat betekent dat professionals zich telkens opnieuw van de kernwaarden van hun vak bewust moeten zijn. Daarin ligt een diepe Bijbelse waarheid besloten. Toen de oudtestamentische profeten opriepen tot een nieuw bestaan, spoorden ze het volk Israël niet aan een totaal nieuwe orde te scheppen, maar wekten ze hen op terug te

keren tot het verbond dat God met hen gesloten had en derhalve de manier van leven die daarbij past (Walzer, 1987: 71-76).

Handelen vanuit hoop betekent dat je met de bestaande situatie geen genoegen neemt, maar dat je die onder kritiek stelt. Daarmee kan hoop echter een sterk utopisch karakter krijgen. Men wil de toekomst controleren, zonder open te staan voor verrassingen die nieuwe situaties kunnen bieden. Hoop wordt dan een streven naar perfectie (Ernst Bloch), waarin onvoldoende rekening wordt gehouden met de eindigheid en de gebrokenheid van het bestaan. Soms blijken de situaties waarin gehandeld wordt zo weerbarstig te zijn dat er nauwelijks verbetering mogelijk is. Andere keren laten professionals het zelf afweten of laten ze zich door perverse prikkels leiden. Ook is onze laatmoderne samenleving zo complex en onoverzichtelijk geworden, dat het uiterst onzeker is wat de gevolgen van ons handelen zullen zijn.

In een verlangen om de bestaande situatie beheersbaar te maken, worden vaak alle kaarten gezet op een wetenschappelijk-technische beheersing van professionele praktijken. Bijvoorbeeld door de nadruk te leggen op *evidence based knowledge*, het meer meetbaar en transparant maken van professionele praktijken, of het berekenen van risico's die interventies met zich meebrengen. Het streven naar wetenschappelijk-technische beheersing kan zich ook uiten in een overdreven verwachting van wat er in de toekomst allemaal mogelijk is. Men verwacht dat de beperkingen van de bestaande situatie door technische en organisatorische innovatie kunnen worden opgeheven, waardoor op een meer flexibele wijze met veranderlijkheid, complexiteit en diversiteit kan worden omgegaan. Het is echter de vraag of die benadering mensen daadwerkelijk hoop biedt. Het risico dat mensen in een keurslijf van technische innovatie worden gedrukt ligt op de loer, waardoor ze niet méér, maar juist minder handelingsvrijheid krijgen.

In dit onderzoeksprogramma willen we een andere weg bewandelen. We gaan ervan uit dat professioneel handelen altijd hoop en verwachting in zich draagt en zich richt op verbetering van de kwaliteit van leven. Dat betekent dat professionele praktijken te allen tijde ingebed zijn in een verstaan van wat een goed en waardevol leven inhoudt. Charles Taylor (2007) en James K.A. Smith (2009) spreken in dit verband over een *social imaginary*. Tom Wright (1992, 122-126) rept van een *worldview*, een geleefde werkelijkheid waarin verhalen en symbolen een belangrijke rol spelen en basale levensvragen worden beantwoord. Heroriëntatie op wat een goed en waardevol leven inhoudt, kan een drijfveer zijn om met nieuwe ogen naar misstanden en hardnekkige problemen te kijken en daardoor een nieuw perspectief te bieden. De centrale veronderstelling achter deze benadering is dat professioneel handelen vaak stukloopt, niet op een gebrek aan kennis en kunde, maar op een verkeerd verstaan van wat het feitelijke probleem is.

Een technische manier van innoveren past niet bij het verstaan van professionele praktijken vanuit het perspectief van hoe het leven bedoeld is. Veeleer leent zich daarvoor een waardegerichte wijze van vernieuwen, die zich oriënteert op waarden die met het goede leven verbonden zijn. Denk daarbij aan vrede, rechtvaardigheid en barmhartigheid. Om van belang is het dat men binnen die benadering weet om te gaan met situaties waarin deze waarden niet gerealiseerd kunnen worden, als gevolg van de onvolkomenheid en gebrokenheid van het bestaan. Het is ten diepste ook deze waardegerichtheid waaraan professies hun gezag ontlene. Een journalist bijvoorbeeld is meer dan iemand die een krant maakt; hij staat voor een bepaalde manier van leven. Waardegerichte innovatie sluit wetenschappelijk-technische rationaliteit overigens niet uit en is evenmin wars van de ontwikkeling van methoden en technieken. Ze zet de wetenschappelijk-technische rationaliteit echter wel in een breder perspectief, waarin de toekomst open is. Waardegerichte innovatie gaat uit van een hermeneutisch perspectief, waarin binnen iedere situatie de kernopgave en de kernwaarden van het vak opnieuw geactualiseerd moeten worden.

De hoofdvraag van het gezamenlijke onderzoeksprogramma van de CHE is:

Hoe kunnen professionele praktijken plekken zijn van hoop, waar aan de hand van waardegerichte innovatie gezocht wordt naar verbetering van de kwaliteit van leven?

2.2 Onderzoeksvraag

Vernieuwing of innovatie van de beroepspraktijk is niet een doel in zichzelf. Dat geldt ook voor vormen van waardegerichte innovatie, waarvoor in dit onderzoekprogramma een conceptueel en methodisch instrumentarium wordt ontwikkeld. Vernieuwing en innovatie moeten ten dienste staan van de verbetering van bestaande professionele praktijken. In het voorgaande hebben we deze professionele praktijken beschreven als plekken waarin gewerkt wordt vanuit een perspectief van hoop. Bovendien hebben we gezien dat waarden-gedreven innovatie een terugkeer impliceert tot de kernwaarden van het vak, oftewel de bronnen van inspiratie die in de traditie van het vak besloten liggen.

Deze hoofdvraag kan in verschillende subvragen worden onderverdeeld:

1. Wat betekent hoopvol handelen binnen professionele praktijken en waarin verschilt het van handelen in termen van technische rationaliteit?
2. Wat is waardegerichte innovatie en hoe kan zij een bijdrage leveren aan de vernieuwing van bestaande professionele praktijken?
3. Welke handvatten hebben professionals nodig om in wisselende contexten steeds opnieuw de kernwaarden van hun vak te ontdekken en te actualiseren?
4. Hoe kan het christelijk hoger beroepsonderwijs professionals vormen die vanuit een perspectief van hoop een bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven?

Onderzoek in het hbo dient praktijkgericht te zijn. Dat betekent dat in het onderzoek een praktisch vraagstuk of dilemma het uitgangspunt is. Langs de weg van de wetenschap wordt gezocht naar manieren om met dit vraagstuk of dilemma om te kunnen gaan. Onderzoek aan het hbo heeft per definitie ook een multidisciplinair karakter. Er bestaat in het onderzoek op hbo's altijd een spanning tussen praktische relevantie en methodische grondigheid (Andriessen, 2014).

In dit gemeenschappelijke onderzoeksprogramma willen we zowel een eigen perspectief op professioneel handelen ontwikkelen (subvraag 1), als methoden ontwikkelen om tot een betere praktijkbeoefening te komen (subvragen 2 en 3). Tevens stellen we de vraag wat de verworven inzichten betekenen voor de vorming van professionals aan onze hogeschool (subvraag 4). Daartoe willen we zowel empirisch als conceptueel onderzoek verrichten. In het bijzonder willen we gebruikmaken van hermeneutische en narratieve methoden van onderzoek. Ook willen we verkennen op welke manier *action research* de gemeenschappelijke onderzoeksagenda kan ondersteunen. Per project zullen steeds drie casestudies worden uitgevoerd om conceptuele kaders en methodiek te toetsen en verder te ontwikkelen (zie volgende hoofdstuk).

2.3 Onderzoeksprojecten

Project 1: Hoopvol handelen

In dit project staat het begrip 'hoopvol handelen' centraal. Hoe kunnen professionals handelen vanuit de hoop dat bestaande situaties kunnen veranderen, zonder dat ze het bestaan op een wetenschappelijk-technische manier naar hun hand willen zetten? Welke rol spelen waardeoriëntaties en levensbeschouwelijke perspectieven in de definiëring van praktijkproblemen? Wat betekent dit voor de onderzoekende houding en het reflectieve vermogen waarover professionals moeten beschikken? Kunnen er professionele methoden ontwikkeld worden om als *interpretative guides* in schijnbaar uitzichtloze situaties nieuwe perspectieven te ontsluiten? Kan een taxonomie van de hoop worden ontwikkeld, waarin ook aandacht is voor bijvoorbeeld wanhoop of valse hoop? Kan hoop geboden worden in situaties die schijnbaar uitzichtloos zijn? Aan welke hoop zijn de verschillende professies ontsproten? En hoe is deze hoop geworteld in de grote verhalen die onze cultuur drijven?

Project 2: Waardegerichte innovatie

Centraal in dit project staat het begrip 'waardegerichte innovatie'. Innovatie wordt binnen dit kader niet begrepen als een vorm van waardecreatie, maar als een heroriëntatie op de kernwaarden van het vak en de grote verhalen waarin professionals participeren. In plaats van een sociaal-constructivistische benadering wordt dus voor een meer hermeneutisch en narratief perspectief gekozen. Wat is innovatie en wat houden begrippen als 'service innovation' en 'sociale innovatie' precies in? Wat zou waardegerichte innovatie kunnen betekenen en op welke wijze zou zij een meerwaarde kunnen inhouden ten opzichte van andere vormen van innovatie? Wat betekent het gegeven dat vernieuwing altijd gepaard moet gaan met een terugkeer naar de basisprincipes van het vak? Welke rol spelen trouw en het onderhouden van de kernwaarden van het vak bij de ontwikkeling van nieuwe perspectieven? Kan er een methode ontwikkeld worden om binnen verschillende professionele praktijken tot waardegerichte innovatie te komen? Aan de hand van welke criteria kan beoordeeld worden of een innovatie ook werkelijk een verbetering inhoudt?

Project 3: Bronnen van inspiratie

Professionele praktijken kennen over het algemeen een traditie van eeuwen. Wie tot een professie toetreedt legt een belofte van trouw af en treedt daarmee toe tot een gemeenschap van professionals. In de geschiedenis van professies ligt een rijkdom aan inspiratie verborgen, die iedere keer opnieuw in actuele situaties moet worden ontsloten. In de verhalen die verteld worden, spelen zowel professionele als levensbeschouwelijke waarden en overtuigingen een rol. Soms blijken verschillende opvattingen en overtuigingen ook met elkaar te botsen. Hoe kunnen jonge professionals zo opgeleid worden dat ze de verhalen die in de traditie van hun vak en hun eigen levensbeschouwelijke traditie besloten liggen, incorporeren in hun eigen handelen? Welke methoden kunnen ontwikkeld worden om de kernwaarden van een professie steeds opnieuw te actualiseren en relevant te maken? Hoe komen we in bestaande praktijken op het spoor wat blokkades en blinde vlekken zijn waardoor een echte vernieuwing van het vak geblokkeerd wordt?

Project 4: Vorming van professionals

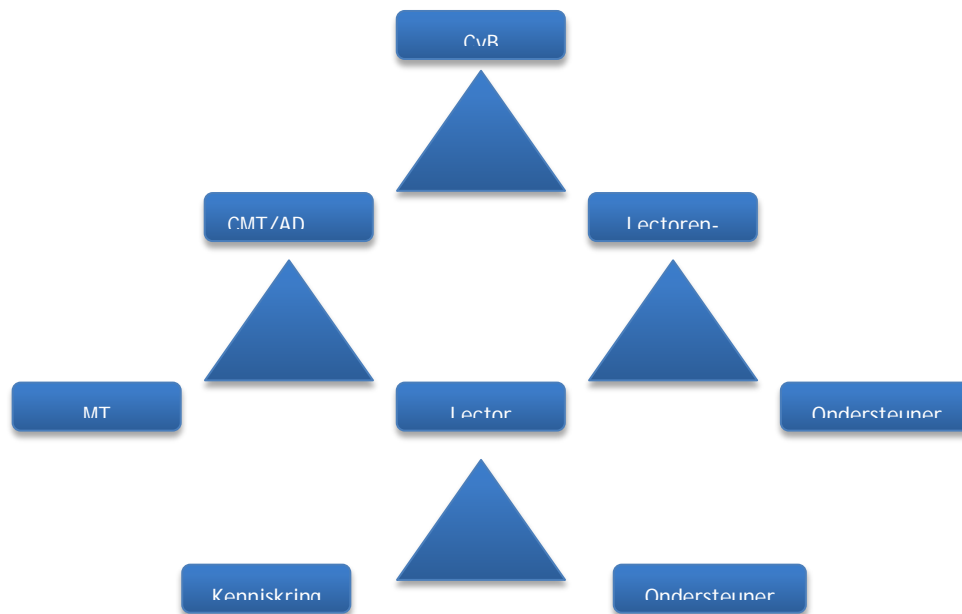
Wat betekent het voor de vorming van professionals om te handelen vanuit een perspectief van hoop? Die vraag staat in dit project centraal. Wat hebben professionals nodig, willen ze door waardegerichte innovatie een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van leven? Welke competenties en inzichten moeten ze verwerven? En hoe belangrijk is het dat ze een nieuwsgierige en onderzoekende houding bezitten? De Christelijke Hogeschool Ede wil betrokken en reflectieve professionals opleiden, maar wat betekenen betrokkenheid en reflectiviteit in relatie tot hoopvol handelen en waardegerichte innovatie? En welke bronnen van inspiratie, zowel vanuit de traditie van het eigen vak als vanuit de christelijke geloofstraditie, moeten worden aangeboord om hoopvol handelen en waardegerichte innovatie mogelijk te maken?

3. Organisatie en inbedding

3.1 Aansturing

Het onderzoekbeleid binnen de academies wordt geïnitieerd door de academiedirecteur. Actor is het managementteam en de lector is met de kenniskring ondersteuner. Het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma wordt geïnitieerd door het College van Bestuur. In de persoon van een portefeuillehouder onderzoek is het CMT actor. De lectorenraad is ondersteuner. Dit levert het volgende overzicht op:

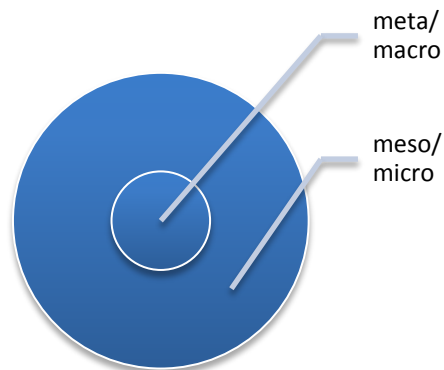
Conform de opdracht van het College van Bestuur zal op academieniveau onderzoek uitgevoerd worden op:

- microniveau: onderzoek dat betrekking heeft op specifieke praktijksituaties waarin professionals acteren
- mesoniveau: onderzoek dat betrekking heeft op het professioneel handelen dat specifieke situaties overstijgt

Op hogeschoolbreed niveau zal onderzoek uitgevoerd worden op:

- macroniveau: onderzoek dat betrekking heeft op de maatschappelijke situatie waarin de verschillende professies zich ontwikkelen
- metaniveau: onderzoek dat betrekking heeft op de ontwikkeling van een gemeenschappelijke aanpak en onderzoeksrichting

Het onderzoek op hogeschoolbreed niveau (macro/meta) moet het onderzoek op academieniveau (micro/meso) verdiepen en richting geven. Het onderzoek op academieniveau (micro/meso) moet het onderzoek op hogeschoolbreed niveau (macro/meta) verbreden en verder uitwerken.

3.2 Werkwijze

In het onderzoeksplan zoals beschreven in hoofdstuk 2 wordt niet speciaal onderscheid gemaakt tussen onderzoek op meta- en macroniveau. Dit om enerzijds de bestaande maatschappelijke praktijk vanuit een eigen levensbeschouwelijk perspectief te kunnen verstaan, en om anderzijds in dialoog met de actuele situatie de relevantie van de christelijke geloofstraditie te kunnen articuleren. Daar waar onderzoek op metaniveau vooral gericht is op de ontwikkeling van een eigen onderzoeksbenadering en dus richting geeft aan het onderzoek, richt het onderzoek op macroniveau zich met name op de structuur van professionele praktijken, in het bijzonder de thematiek van waardegerichte innovatie.

De volgorde van de drie gemeenschappelijke onderzoeksprojecten in paragraaf 2.3 is bewust gekozen. Begonnen wordt bij het actuele handelen van professionals (project 1), vervolgens wordt gevraagd hoe dat handelen verbeterd kan worden (project 2) en uit welke bronnen van inspiratie we hiertoe kunnen putten (project 3). Dit is een manier van denken die begint bij de actuele stand van zaken en van daaruit terugvraagt naar de levensbeschouwelijke uitgangspunten. Het is een beweging die getypeerd kan worden als een denken van buiten naar binnen (Van der Stoep, 2013). Vaak wordt vanuit missionair perspectief de beweging juist andersom gemaakt: van binnen naar buiten. Dat wil zeggen: beginnen bij de levensbeschouwelijke uitgangspunten en vandaar uit kijken hoe er gehandeld moet worden. Het is overigens van belang om beide bewegingen niet tegenover elkaar uit te spelen. Men heeft ze allebei nodig om tot een goede dialoog tussen de actuele situatie en de levensbeschouwelijke uitgangspunten te komen.

Het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma wordt onderverdeeld in vier projecten. In de eerste drie projecten staat steeds een thema centraal (hoopvol handelen, waardegerichte innovatie, bronnen van inspiratie). Om een goede wisselwerking tussen reflectie en praktijkonderzoek tot stand te brengen, worden per project drie casestudies uitgevoerd, waarin verschillende lectoraten samenwerken rond het thema van het project. Zo stimuleren we de onderlinge verbinding en samenwerking tussen de verschillende lectoraten.

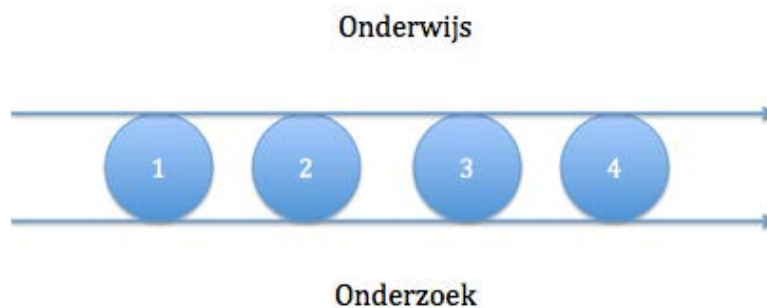
Steeds wordt een casestudie uitgevoerd binnen de context van Food Valley: een casestudie die een algemene maatschappelijke ontwikkeling betreft en een casestudie waarin het gaat om christelijke presentie in de samenleving. Deze studies worden zoveel mogelijk met maatschappelijke partners uitgevoerd, die in sommige gevallen ook zorgen voor cofinanciering.

Ieder project heeft 1) een ontwerpfasen waarin een conceptuele analyse wordt uitgevoerd en een gemeenschappelijke methodiek wordt ontwikkeld, 2) een fase waarin casestudies worden uitgevoerd en 3) een verantwoordingsfase waarin output en spin-off worden gerealiseerd.

In het vierde project zal niet van buiten naar binnen, maar van binnen naar buiten worden geredeneerd. De vraag staat centraal wat kennis over bronnen van inspiratie (project 3), waardegerichte innovatie (project 2) en hoopvol handelen (project 1) betekent voor de vorming van reflectieve professionals die zich bewust zijn van de normatieve dimensie van hun vak. Ook incorporeren we in deze publicatie zoveel mogelijk de ver-

schillende casestudies. Het vierde project moet een inhoudelijke bijdrage leveren aan de vormingsleerlijn en de onderzoeksleerlijn binnen de verschillende academies. Ook wordt een internationale publicatie voorbereid bij een wetenschappelijke uitgever waarmee de CHE zich binnen het netwerk van IAPCHE met een eigen benaderingswijze kan presenteren.

Dat het vierde project een bijdrage moet leveren aan de vormingsleerlijn en de onderzoeksleerlijn binnen de academies, betekent overigens niet dat het ontwerp van deze leerlijnen moet wachten tot het vierde project wordt afgerond. Integendeel. Veel beter is het om het ontwerp van beide leerlijnen en de gedachtevorming binnen het centrale onderzoeksproject iteratief op elkaar te betrekken. Inzichten uit onderzoek kunnen worden benut bij het ontwerpen van de vormingsleerlijn en de onderzoeksleerlijn, en omgekeerd kunnen vragen en inzichten die voortkomen uit de ontwikkeling van beide leerlijnen het onderzoek voeden. In het vierde project kan vervolgens de oogst worden binnengehaald door opgedane inzichten te verantwoorden en in lesmaterialen om te zetten.

3.3 Planning, budget en output

Om het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma vorm te geven, worden door de lectorenraad ieder studiejaar verschillende soorten bijeenkomsten gehouden:

- *projectbijeenkomsten* waarin de inhoud en de voortgang van het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma worden besproken (3 per jaar)
- *onderzoeksbijeenkomsten* waarin door middel van peer-review gereflecteerd wordt op elkaars werk binnen de verschillende academies (3 per jaar)
- *beleidsbijeenkomsten* waarin de jaaragenda van de lectorenraad centraal staat en zaken die een beleidsmatig karakter hebben worden besproken (4 per jaar)

Het verdient aanbeveling om een hogeschoolbrede Adviesraad Onderzoek in te richten die van tijd tot tijd reflecteert op de inhoudelijke voortgang van het gemeenschappelijke onderzoeksproject, alsmede op het onderzoeksbeleid van de Christelijke Hogeschool Ede. Daarin zouden een aantal gerenommeerde onderzoekers en bestuurders zitting kunnen hebben.

Voor het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma dat in dit document gepresenteerd wordt, heeft de lectorenraad uit de centrale middelen voor een periode van vier jaar per jaar 75.000 euro nodig. Steeds zullen per project een aantal lectoren of andere uitvoerders worden aangewezen die het onderzoek zullen trekken. Het genoemde bedrag is conform een eerder verzoek dat in september 2013 aan College van Bestuur en CMT werd gedaan (Notitie Vakmanschap en Identiteit). Uit deze middelen zal alleen de ontwikkeling van het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma worden gefinancierd. Peer-review en de ontwikkeling van een gemeenschappelijk onderzoeksbeleid worden door de lectoren verricht in de formatie die ze van hun eigen academie hebben ontvangen (maximaal 0,1 fte per persoon).

Ieder project zal uitmonden in een boek van tachtig tot honderd pagina's in de Dixit-reeks. Tevens zal een serie van e-publicaties worden gestart onder de titel 'CHE-studies'. Elk van de casestudies wordt afzonderlijk met een e-publicatie afgerond. Ook andere onderzoeken kunnen in de CHE-studies een plek krijgen. Om

de kwaliteit van het werk te beoordelen, zal een redactieraad van lectoren worden aangewezen. In het bedrag van 75.000 euro per studie zijn niet opgenomen de kosten die gemoeid zijn met de publicaties in de Dixit-reeks (3.000 euro per boek), de uitgaven van e-publicaties, de internationale boekuitgave en een eventueel congres van IAPCHE.

	Project	Product	Budget
2014-2015	Hoopvol handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Boek Dixitreeks: conceptueel kader, methodiek, casestudies • Drie e-publicaties van casestudies waarin academies samenwerken • Een publiekssymposium en input voor een ZEG-lectoratendag • Spin-off: opiniërende artikelen, publiekscolleges, lesmaterialen, bijdragen vocatiodag 	€ 75.000
2015-2016	Waardegerichte innovatie	<ul style="list-style-type: none"> • Boek Dixitreeks: conceptueel kader, methodiek, casestudies • Drie e-publicaties van casestudies waarin academies samenwerken • Een publiekssymposium en input voor een ZEG-lectoratendag • Spin-off: opiniërende artikelen, publiekscolleges, lesmaterialen, bijdragen vocatiodag 	€ 75.000
2016-2017	Bronnen van inspiratie	<ul style="list-style-type: none"> • Boek Dixitreeks: conceptueel kader, methodiek, casestudies • Drie e-publicaties van casestudies waarin academies samenwerken • Een publiekssymposium en input voor een ZEG-lectoratendag • Spin-off: opiniërende artikelen, publiekscolleges, lesmaterialen, bijdragen vocatiodag 	€ 75.000
2017-2018	Vorming van professionals	<ul style="list-style-type: none"> • Opzet en collegemateriaal verbredingsminor 'christelijke professionele vorming' • Internationale publicatie: conceptueel kader, methodiek, casestudies • IAPCHE conferentie rond thematiek van het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma • Spin off: diverse wetenschappelijke en vakwetenschappelijke artikelen 	€ 75.000

De investering in het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma moet de ontwikkeling van zowel netwerken in de regio (Food Valley) als netwerken met landelijke organisaties ondersteunen en versterken. De lectorenraad zal de SIA- Raak aanvraag over Service Innovation in the Foodvalley ondersteunen. De raad is geen actor, maar kan wel in kennisontwikkeling en kenniscirculatie een belangrijke rol spelen. De investering in het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma kan dan ook worden ingebracht om de nodige *matching funding* te realiseren die voor de SIA-RAAK-aanvraag vereist is. Ook kan het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma netwerken met christelijke organisaties zoals Leliezorggroep en de Evangelische Omroep ondersteunen, waarin nagedacht wordt over nieuwe vormen van christelijke presentie.

De inzichten uit het gemeenschappelijke onderzoeksprogramma zullen vrijelijk worden gedeeld met de lectoraten van de andere ZEG-hogescholen. Waar dat vruchtbaar is, zullen ook lectoren van andere hogescholen bij onderzoek worden betrokken.

4. Literatuur

Beleidsdocumenten

- Vorrang aan verbinding. Strategisch Instellingsplan 2012-2016.* Christelijke Hogeschool Ede.
- College van Bestuur, 2014. *Opdracht CvB centraal onderzoeksbeleid CHE 2014.* Interne notitie.
- College van Bestuur, 2014. *Bestuurlijke reactie Evaluatierapport VKO.* Interne notitie.
- Kievit, H. & Helden, S. van, 2014. *Service Innovation in de Food Valley.* Interne notitie.
- Lectorenraad, 2013. *Vakmanschap en identiteit. Onderzoeksplan Christelijke Hogeschool Ede 2013-2017.* Interne notitie.
- Procee, H. e.a., 2014. *Evaluatie van de lectoraten van de Christelijke Hogeschool Ede.* Amstelveen: Thierry & Schuiling.

Academische literatuur

- Andriessen, D., 2014. *Praktisch relevant én methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het HBO.* Hogeschool Utrecht, lectorale rede.
- Ewijk, H., van & Kunneman, H., 2013. *Praktijken van normatieve professionalisering.* Amsterdam: SWP, Universiteit voor Humanistiek.
- Cusveller, B., 2007. 'Verantwoordelijkheid en verantwoording in de zorg.' *Onderwijs en Gezondheidszorg* 32 (4), p. 3-6.
- Erwich, R., 2011. *Handelen in hoop. Geestelijk leiderschap en christelijke presentie in een post-christelijke samenleving.* Christelijke Hogeschool Ede, lectorale rede.
- Habermas, J., 2003. *The Future of Human Nature.* Cambridge, Malden: Polity Press, 2003.
- Hoogland, J., Blokhuis, P. & Broer, N., 2012. *Vorming als gedeeld ideaal. Praktijk van de christelijke vorming van hbo-studenten.* Zwolle: Gereformeerde Hogeschool.
- Jochemsen, H., Kuiper, R. & Muynck, B. de, 2006. *Een theorie over praktijken. Normatief praktijkmodel voor zorg, sociaal werk en onderwijs.* Amsterdam: Buijten & Schipperheijn.
- Schön, D.,A., 1991. *The Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action.* Farnham: Ashgate.
- Stoep, J. van der, 2013. 'Leven bij de bron. Over het 'waarom' van christelijke organisaties', *Radix* 39 (4), 294-302.
- Smith, J.K.A., 2009. *Desiring the Kingdom. Worship, Worldview, and Cultural Formation.* Grand Rapids: Baker Academic.
- Taylor, Ch., 2007. *A Secular Age.* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Volf, M., 2011. *A Public Faith. How Followers of Christ Should Serve The Common Good.* Grand Rapids: Brazos Press.
- Walzer, M., 1987. *Interpretation and Social Criticism.* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Wright, N.T., 1992. *The New Testament and the People of God*. London: Society for Promoting Christian Knowledge.

Wolterstorff, N., 2013. *Journey Towards Justice. Personal Encounters in the Global South*. Grand Rapids: Baker Academic.